

naj proda zemljo, da mi reši trgovino? Kdo ji zagotovi, da ne bom vsega še enkrat zapravljal? Ne, te besede niso bile brez podlage. Ni ji bilo samo za denar. Da sem jo tako „podlo“ varal, ji je razlivalo žolč. Ali mar mislim, je rekla, da mi je dala hčer le zaradi prikupnega nasmeha in lepih oči? Že tako je bila Lidiija „več vredna“, saj so slišali, da moja mati nima „niti ficka v hranilnici“. In to se je zdaj tudi izkazalo.

Boril sem se z nadčloveško močjo. Ali naj me zaprejo? To bo še večja sramota... Le naj me zaprejo, je kričala, ena sramota več ali manj, za to ne gre. Ranjen je bil prestiž njene hiše, tega mi ni mogla odpustiti. Hotela me je iztrgati iz družine... Bil sem utrujen. Od nerednega življenja in od nenadnega udarca sem bil kar bolan, da sem se le stežka držal na nogah. Omahnil sem. Takrat sem sovražil ves denar na svetu. Zapustil sem vilo in se nisem več vrnil domov. Aretirali so me pijanega.

(Dalje prih.)

LJUBEZEN V PODSTREŠJU

SLAVKO GRUM

Kip plesalke je pred menoj, stara patinasta vaza. Plesalka, vaza je — lice položim na mizo in diham predse. Veselje imam s tem, da diham takole predse.

V zmračnem kotu udari ura. Klink-klonk se utrnejo glasovi, se razzvene po sobi. V onemogli zaščiti dvignem roke, branim se glasov. Bojim se ure, ko bom smel stopiti pred njo. Ko sem jo včeraj srečal in prvič drzno pogledal v obraz, sem ves zmeden ugotovil, kako blesteče lepa je njena polt. Ustrašil sem se, nisem vedel, da je njena polt tako blesteče lepa. Upal sem, da je njen soj skromnejši. Sedaj se ji bom komaj drznil pred oči. Malo, samo še malo naj čakam in diham takole predse.

V sobo pride gospodinja in se prestopa krog mene. Na glavi ima narobe vlasuljo. Vsa se dá razstaviti, pravim, zvečer se malone vsa razloži in porazdene po stolih; v posteljo leže le še blag smehlaj.

Vsak trenotek ima navado, da prihiti v mojo sobo in me kaj izprašuje. Zelo lična je vsa, poškrabljen ovratniček nosi. Nehote se moram vprašati, kako neki se ji ljubi, da se vsako jutro zopet tako skrbno zloži. Saj ne more pričakovati ničesar več. Zelo malo odnošajev ima, nobenega človeka nima. In vendar se vsako jutro tako skrbno napravi ter pobriše vse do zadnjega praška po sobi. Šele ko vse to uredi, ima čas, da stopi h kanarčku in mu potrka na kletko: pip-pip!

Kaj, če bi se nekoč iznenada zavedela, da ni zanjo prav ničesar več, kar bi še moglo priti! Kaj, če bi se iznenada zavedela in zakričala!

Ura se utrne vnovič. Ves brezmočen se dvignem kvišku in pobledim. Za oknom se spreleti kos in zakliče. V hipu zunaj vse utihne in je večer.

Na steni visi diploma pokojnega moža. Gospodinja me izprašuje, kaj je inauguracija.

Nerazumevajoč strmim vanjo in se smehljam. Tolažljivo se smehljam in se prestopim proti izhodu.

PISMA IVANA CANKARJA MENI

FRAN GOVEKAR

Petnajst let je že minilo, odkar je umrl Ivan Cankar, a kmalu jih bo štiri-deset, odkar sva se seznanila in sprijateljila. Kesneje sva se sprla, se odtujila, a se naposled, zadnja leta njegovega življenja, spravila.

Čas je menda že, da objavim njegova name naslovljena pisma. Zelo so zanimiva in morda se odpre ž njimi novo okence, da bo poslej svetleje v naši literarni hišici. Žal, da so ta pisma od leta 1896. dalje nepopolno ohranjena. Kar sem jih rešil z različnih preseljevanj, pa objavljam dobesedno in brez najmanjše izpremembe.

Nič se tedaj ne pomišljam, da ne bi objavil niti zase neprijetnih Cankar-jevih graj in očitkov. Saj je v njegovih pismih tudi zgovornih dokazov, da sva si bila včasih vzlic vsemu vendar prijatelja.

Ali tudi meni mora biti dovoljeno, da komentiram njegova pisma, da razložim — nikakor ne zagovarjam ali branim! — takratno svoje delovanje ali naziranje ter povem, če treba, ne le dobre, ampak tudi čisto človeške reči, ki se tičejo pokojnika. Gre za celotnega človeka, a ne za svetnika ali malika. „Nil humani a me alienum puto“ priznam brez bojazni zase, a to je priznaval v svojih pismih tudi Cankar.

Prosim tudi svoje bivše ali še sedanje prijatelje, naj jih prav nič ne boli, kar je naš skupni prijatelj ali pa nasprotnik pred trideset ali še več leti napisal o njih. Saj vsi vemo, da ni mogel in znal nihče tako ljubiti in tako sovražiti, kakor nas je ljubil ali pa sovražil Ivan Cankar... Vendarle smo pa lahko ponosni na to, da smo stali ob njem, bodisi v njegovi luči, bodisi v njegovi senci: vsekakor ob njem.

Dragi g.!

I

Prosim, oprostite mi, da Vam toliko časa ne odgovorim; pisati sem Vam hotel precej tisti dan, ko sem dobil Vaše pismo.

Iskreno Vas zahvaljujem na Vašem prijaznem sporočilu o besedah gdč. Helene. No, niti svoji prijateljici ni povedala prave resnice, kajti da sem jaz zaljubljen vánjo, vedela je že davno prej, nego ji je o tem pisala gdč. V. Zadnjič, ko sem z njo govoril, dejala mi je, da ji je neka prijateljica — V. — pripovedovala o moji ljubezni takó, kakor bi govo-